

Оригінальна стаття була опублікована 01/10/2011 за адресою

cleanlanguage.com/contraindications-for-symbolic-modelling/

Протипоказання до Символічного моделювання

Джеймс Лоулі

Переклад — Ганна Стативка (2022)

Нещодавно мене запитали:

чи можна використовувати Символічне моделювання з наступними типами клієнтів?:

- 1. Клієнти, у яких метафоричний ландшафт надто наповнений саморуйнівним або насильницьким матеріалом.*
- 2. Клієнти, які одужують від алкогольної або наркотичної залежності, і яким потрібно уникати певних думок і фантазій, які можуть спровокувати рецидив.*
- 3. Клієнти, які мають біполярний розлад, оскільки існує явище, яке називається ефектом розпалювання, коли зосередженість на певному матеріалі може спровокувати маніакальний епізод або епізод депресії.*
- 4. Клієнти з розладами особистості або серйозними розладами прив'язаності, у яких дуже сильна потреба у прив'язаності.*
- 5. Клієнти з розладами контролю імпульсів, яким необхідно свідомо підтримувати контроль над своїми імпульсами.*
- 6. Клієнти, у яких метафоричний ландшафт позбавлений власних спогадів або переживань радості, успіху чи цінності.*

Психотерапевти у своїй практиці можуть побачити будь-які або всі з перерахованих особливостей чи симптомів в будь-який час, було б дуже корисно мати чітке уявлення про те, які групи клієнтів явно не є кандидатами для цього методу, оскільки він може представляти ризики для їхньої безпеки, добробуту або прогресу в лікуванні.

Я відповів:

По-перше, я хотів би прокоментувати всі ці види «розладів» клієнтів за один ра в цілому, а потім ми розглянемо їх окремо. Ці питання мають великий сенс для багатьох традиційних психотерапевтичних методів, але не є основними для підходів, що базуються на моделюванні, з трьох основних причин:

i. Протипоказано не сам підхід, а терапевт. Рівень кваліфікації та досвід роботи терапевта – особливо досвід роботи з такими клієнтами – є ключовим фактором. А щодо клієнта, основна ідея Символічного моделювання полягає в тому, щоб моделювати, як працює система клієнта, і працювати з цією унікальною системою та всередині неї – якою б вона не була. З деякими клієнтами це вимагає від терапевта великої гнучкості, адаптивності, креативності та витривалості. Звичайно, є випадки та клієнти, для яких Символічне моделювання не буде продуктивним, але це залежить суто від індивідуальних обставин та особливостей.

ii. Запитання передбачають речі, які мені потрібно побачити, перш ніж я зроблю висновок, що вони стосуються даного конкретного клієнта. Я виходжу з припущення, що клієнти - достатньо стійкі і вже мають здатність вносити цінні зміни у своє життя. І що завдяки самомоделюванню їхня система може навчитися вносити ці зміни. Якщо є докази, що клієнт не в змозі це зробити, або не може навчитися це робити, мені доведеться або суттєво відкоригувати свій підхід, або відмовитися від нього на користь іншого методу. Але я не виходжу з цієї передумови. Мій клінічний досвід показує, що в кожній із згаданих категорій клієнтів існує велика різноманітність. Можливо, така ж різноманітність, як і в загальній популяції.

iii. В основі всіх цих питань, на мою думку, лежить страх перед роботою з метафорами, створеними самим клієнтом. Якщо це припущення вірне, це вказує на неправильне розуміння ролі метафори. Метафора — це не якась психічна аберація, яка сама по собі небезпечна чи корисна. Метафора є частиною цілісної системи мислення, мови та поведінки. Практично всі ми, в тому числі, і ці категорії клієнтів, живемо у частково метафоричному світі – цілий день, щодня. Символічне моделювання допомагає клієнту усвідомити це. У переважній більшості випадків вже тільки це є цілющим фактором.

Тому *не працювати* з метафорами людини – це, на мою думку, означає знецінювати цю частину нашої людяності – тим більше, що майже неможливо описати будь-який внутрішній досвід, не вдаючись до метафори. Контекстом роботи психотерапевта є психіка, впливає, тому ми зазвичай працюємо в країні метафор – подобається нам це чи ні. Тоді виникає питання, скільки і наскільки відкрито ми це робимо? І це залежить від конкретного клієнта в конкретний момент.

Доки це не загрожує моєму власному благополуччю, я збираюся моделювати метафори клієнта, незалежно від того, відбувається це під час сесії чи розмови в коридорі. У будь-якому випадку я приймаю рішення, чи можна зараз поставити одне з класичних запитань Чистої мови з повним синтаксисом із трьох частин, або зроблю щось набагато простіше. У будь-якому випадку я буду думати «чисто» й моделювати вербальні та невербальні метафори клієнта.

Щодо згаданих конкретних груп клієнтів, моя відповідь така:

1. Клієнти, у яких метафоричний ландшафт надто наповнений саморуйнівним або насильницьким матеріалом.

Звідки ми знаємо, чи ландшафт «надто» наповнений саморуйнівним матеріалом? Клієнт вижив дотепер з цими своїми метафорами, чому ми вважаємо, що це для нього «надто»?

2. Клієнти, які одужують від алкогольної або наркотичної залежності, і яким потрібно уникати певних думок і фантазій, які можуть спровокувати рецидив.

Можливо, за допомогою Символічного моделювання клієнт, який «одужує», міг би краще навчитися уникати певних думок/фантазій, усвідомити, як поводитися з тригерами, які їх викликають, і як будувати більш корисні думки. Я б не хотів відмовляти йому у цій можливості. А вправний терапевт міг би використовувати «чисту мову», щоб перервати процес клієнта, якщо він, можливо, рухається в небезпечному напрямку, і допомогти клієнту почати процес самоделювання того, як це сталося, тобто сприяти клієнту в усвідомленні того, який вибір у нього є, і як зупинитися, якщо він почав рухатись в непродуктивний бік.

3. Клієнти, які мають біполярний розлад, оскільки існує явище, яке називається ефектом розпалювання, коли зосередженість на певному матеріалі може спровокувати маніакальний епізод або епізод депресії.

Звичайно, це стосується будь-якого процесу при роботі з цією категорією клієнтів. Усе, що я сказав про (2), вірно і тут. Я маю власний досвід, що Символічне моделювання може дозволити клієнту побачити і опрацювати весь біполярний паттерн (замість того, щоб відчувати один полюс і в той час вірити, що іншого полюса не існує, або він ніколи не повториться). Інакше кажучи, клієнт може отримати мета-перспективу свого процесу і помітити, як він працює в цілому, де знаходяться поворотні моменти, і що потрібно зробити, щоб мати більше вибору безпосередньо до, під час і відразу після цих поворотних моментів. .

4. Клієнти з розладами особистості або серйозними розладами прив'язаності, у яких дуже сильна потреба у прив'язаності.

З такими клієнтами важко працювати, незалежно від метода або методології. Наскільки відкрито можна працювати з метафорою, потрібно вирішувати в кожному окремому випадку, і момент за моментом. Я знаю, що якщо клієнт готовий працювати з цими своїми патернами в терапії, він майже завжди використовуватиме метафору для їх описання.

5. Клієнти з розладами контролю імпульсів, яким необхідно свідомо підтримувати контроль над своїми імпульсами.

Яким чином робота з Символічним моделюванням заважає клієнту «свідомо підтримувати контроль над своїми імпульсами»? Я б очікував, що станеться навпаки, що цей метод може допомогти посилити свідомий контроль.

6. Клієнти, у яких метафоричний ландшафт позбавлений власних спогадів або переживань радості, успіху чи цінності.

І що? Процес не залежить від кількості «позитивних» чи «негативних» спогадів, образів, почуттів чи символів. Символічне моделювання працює зі *структурою/паттернами* внутрішнього світу людини (і поведінкою, яка їх супроводжує). Клієнт може працювати *тільки* з тим, що у нього є, і там, де він є, тому ми починаємо з цього. Якщо так трапилось, що все це похмуре і сумне, то так і буде. Але так ніколи не буває. Завжди є промінці світла, хоча такі ресурси можуть бути дуже добре прихованими. Наша робота — знайти їх і побачити, як це впливає на всю систему.

Як ви бачите, я не схильний давати загальні рецепти для роботи з тими чи іншими категоріями клієнтів, які визначені чиєюсь інтерпретацією чужих категорій. Це не означає, що пропедевтика чи хороша психодіагностика непотрібні. Зовсім ні. Я кажу, що кожний клієнт — це особистість, і я дотримуюся сентенції Аристотеля: не існує науки про окрему людину. Тому кожен випадок треба розглядати і моделювати окремо. Звичайно, кількість «чистого» Символічного моделювання, а також швидкість і глибину цього процесу необхідно коригувати в залежності від зворотного зв'язку, який дає система клієнта, але я сподіваюся, що це стосується і інших психотерапевтичних методів.

Замість того, щоб розглядати загальні категорії клієнтів, на мій погляд, є більш фундаментальне питання для терапевтів (і для всіх інших): як ви знаєте, що те, що ви робите, працює, і як ви знаєте, коли це не працює? Встановлення таких критеріїв є нелегким завданням (оскільки вони дуже динамічні), але вони дають терапевту щось, на основі чого він може приймати рішення, як в кожний конкретний момент, так і в довгостроковій перспективі. Один із способів — дізнатися, яким є бажаний результат клієнта, та вияснити, рухається він у його напрямку чи ні.